

5.8.2026

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi yrittäjän eläkelain ja Eläketurvakeskuksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta VN/39063/2025

Esityksessä ehdotettiin, että yrittäjällä olisi jatkossa mahdollisuus valita työtulonsa perusteeksi joko nykyinen eläkelaitoksen tekemä kokonaisarvio tai yrittäjän viimeksi päättyneessä verotuksessa todettu yrittäjätoiminnan veronalainen ansiotulo. Yrittäjän työtulon tulisi kuitenkin siirtymäajan jälkeen olla nykyisessä eläkelaitoksen kokonaisarvioon perustuvassa työtulossa vähintään 50 prosenttia yrittäjän veronalaisesta ansiotulosta ja veronalaiseen ansiotuloon perustuvassa työtulossa vähintään nykyisen vakuuttamisvelvollisuuden alarajan verran, jos yrittäjän veronalainen ansiotulo on alle vakuuttamisvelvollisuuden alarajan. Lisäksi yrittäjän eläkelaista ehdotettiin kumottavaksi aloittavan yrittäjän alennusta koskeva säännös, jonka vuoksi lisätyöeläkevakuutusmaksuun ja pienennettyyn työeläkevakuutusmaksuun ehdotetaan parannuksia ja mahdollisuutta myös aloittaville yrittäjille. Yrittäjän eläkelakiin ehdotettiin myös muita muutoksia toimeenpanon sujuvoittamiseksi.

1. Kommentit nykytilaan ja sen arviointiin

Suomen Taiteilijaseura kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Pidämme myönteisenä, että nykyisen YEL-järjestelmän ongelmat tunnistetaan. Erityisesti nykyinen työpanoksen arviointiin perustuva työtulon vahvistaminen on ollut monille taiteilijoille vaikeasti ennakoitavaa ja läpinäkymätöntä.

Ammattitaiteilijoiden tulonmuodostus poikkeaa kuitenkin olennaisesti monista muista yrittäjistä. Tulot ovat usein epäsäännöllisiä ja muodostuvat useista eri lähteistä, kuten teosmyynnistä, tekijänoikeuskorvauksista, näyttelypalkkioista, opetuksesta sekä satunnaisista toimeksiannoista. Lisäksi yksittäinen teos voi olla vuosien työn tulos, jolloin yhden verovuoden ansiot eivät kuvaa työpanoksen todellista määrää.

Nykytilan arvioinnissa olisi perusteltua käsitellä laajemmin kulttuurialojen erityispiirteitä ja arvioida uudistuksen vaikutuksia myös taiteilijoihin erillisenä yrittäjäryhmänä.

Lisäksi haluamme tuoda esiin, että myös YEL-vakuuttamisvelvollisuuden alarajan määräytyminen on taiteilijoille vaikeasti ennakoitava ja läpinäkymätön.

Vakuuttamisvelvollisuuden alaraja perustuu edelleen työpanoksen arvoon tehtävään kokonaisarvioon, ei verotuksessa todettuihin tuloihin. Taiteellisessa työssä työpanos ei kuitenkaan realisoidu ansiotuloksi samalla kalenterivuodella, ja työpanoksen arvoa on vaikea määrittää

suhteessa toimialan mediaanipalkkoihin. Tämä johtaa tilanteisiin, joissa taiteilija ei voi luotettavasti arvioida, milloin YEL-vakuuttamisvelvollisuus syntyy tai lakkaa.

Nykyinen arvioperusteinen alaraja on siten luovilla aloilla poikkeuksellisen vaikeasti ennakoitava, ja sen toimivuutta tulisi arvioida erikseen.

2. Kommentit ehdotuksista ja niiden vaikutuksista

Pidämme myönteisenä sitä, että yrittäjälle annettaisiin mahdollisuus valita työtulon perusteeksi verotuksessa vahvistettu ansiotulo. Tämä voi lisätä järjestelmän ymmärrettävyyttä ja ennakoitavuutta. Taiteilijoiden kohdalla ehdotukseen liittyy kuitenkin merkittäviä haasteita. Taiteellinen työ voi kestää esimerkiksi useita vuosia ennen kuin siitä syntyy ansiotuloja ja yksittäisen vuoden suuret teosmyynnit voivat nostaa ansiotuloa poikkeuksellisesti ilman, että työpanos kyseisenä vuonna kasvaa. Verovuoden ansiot eivät siis aina kuvaa taiteilijan todellista työpanosta eivätkä hänen maksukykyään.

Lisäksi 50 prosentin vähimmäissäännön vaikutuksia tulisi arvioida tarkemmin kulttuurialoilla. Se voi johtaa tilanteisiin, joissa eläkemaksut nousevat tilapäisten tai poikkeuksellisten tulojen perusteella ilman, että yrittäjän maksukyky tai toiminnan jatkuvuus tosiasiallisesti paranee.

3. Kommentit säännöskohtaisiin perusteluihin

Säännöskohtaisissa perusteluissa olisi syytä täsmentää miten varmistetaan, että verotuksessa todettu ansiotulo kuvaa riittävän hyvin yrittäjän tosiasiallista työpanosta myös aloilla, joilla tulot ovat epäsäännöllisiä ja voivat kasautua yksittäisille vuosille. Taiteellisessa työssä yhden verovuoden ansiot eivät välttämättä kuvaa kyseisen vuoden työpanosta tai toiminnan pysyvää tulotasoa.

4. Kommentit voimaantumoon

Voimaantumoon itseensä ei kommentoitavaa, mutta voimaantumoon yhteydessä olisi tärkeää laatia toimialakohtaista ohjeistusta sellaisille aloille, joilla tulonmuodostus poikkeaa tavanomaisesta yrittäjätoiminnasta. Taiteilijoiden tulot voivat muodostua epäsäännöllisesti ja realisoitua pitkän työskentelyn jälkeen, minkä vuoksi uudistuksen vaikutukset eivät ole heidän näkökulmastaan kaikilta osin helposti ennakoitavissa.

5. Kommentit lakiehdotuksista

Lakiehdotukset ovat lähtökohtaisesti oikeansuuntaisia.

Suomen Taiteilijaseura katsoo kuitenkin, että jatkovalmistelussa tulisi varmistaa taiteilijoiden ja luovien alojen erityisen tulonmuodostuksen nykyistä parempi huomioon ottaminen. Samalla on huolehdittava siitä, ettei työtulon määräytyminen perustu yksittäisten verovuosien poikkeuksellisiin tuloihin ja että järjestelmä säilyttää riittävän joustavuuden aloilla, joilla tulot vaihtelevat voimakkaasti vuosittain. Taiteilijoiden tulot voivat vaihdella huomattavasti vuosittain ja vuoden jäljessä oleva verotuksen tieto voi johtaa virheelliseen työtuloon.

Lakiehdotusten jatkovalmistelussa tulisi arvioida, onko vakuuttamisvelvollisuuden alarajan nykyinen määräytymistapa tarkoituksenmukainen aloilla, joilla työpanos ja tulot eivät ole ajallisesti sidoksissa toisiinsa. Nykyinen sääntely voi johtaa siihen, että taiteilijan on vaikea arvioida, milloin hänelle syntyy tai lakkaa lakisääteinen YEL-vakuuttamisvelvollisuus, mikä heikentää sääntelyn ennakoitavuutta ja oikeusvarmuutta. Mikäli nykyinen sääntely ei riittävästi huomioi tällaista tulonmuodostusta, tulisi selvittää vaihtoehtoisia ratkaisuja, jotka parantavat järjestelmän ennakoitavuutta ja oikeudenmukaisuutta taiteilijoiden ja muiden luovien alojen yrittäjien näkökulmasta.

Tällaiset ratkaisut lisääisivät järjestelmän ennakoitavuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä vähentäisivät virheellisiä tulkintoja taiteilijoiden YEL-velvollisuudesta.

6. Muut kommentit ja yleiset huomiot

Suomen Taiteilijaseura pitää tärkeänä, että yrittäjien eläkejärjestelmä on oikeudenmukainen, ennakoitava ja ymmärrettävä.

Taiteellinen työ eroaa monesta muusta yrittäjätoiminnasta. Työpanos ei useinkaan realisoidu ansiotuloksi samalla kalenterivuodella, ja tulot voivat vaihdella huomattavasti vuosittain ilman, että työmäärä muuttuu. Tämän vuoksi uudistuksen vaikutuksia tulisi seurata erikseen luovien alojen osalta.

Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista arvioida myöhemmin, tulisiko kuvataidealalle — ja muille luoville aloille, joissa tyypillisesti työskennellään sekä yrittäjänä että palkansaajana ja toimeentulo tulee monesta eri lähteestä ja hyvin epäsäännöllisesti — kehittää pidempään tarkastelujaksoon perustuvia ratkaisuja tai muita toimialan erityispiirteet huomioon ottavia malleja (esimerkiksi useamman verovuoden keskiarvo), jotta eläkemaksut vastaisivat paremmin tosiasiallista työpanosta ja maksukykyä.